

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angelček.“

Štev. 11.

V Ljubljani, 1. novembra 1897.

Leto XXVII.

Vetru.

Mrzel veter brije
Čez polje strneno,
Cvet kosí jesenski
S koso ostrupljeno.

Pihaj, veter, pihaj,
Môri cvetje mlado,
Ves nam kras zamôri —
Zamoriš li nado — —?

Pihaj! Vihre tvoje
Ptice naj spodijo,
Da iz mrzlih krajev
V tople poletijo;

Nas ne boš zamoril
In pa src razvnetih.
Ki goré za dom nam
Že v detinskih letih.

Pihaj; nas ne zebe,
V šolo gremo radi,
Da se kaj učimo,
Dokler smo še mladi.

In če vse razdel si,
Če si vse ohladil,
Srca naša čutna
V ognju si pomladil.

Pihaj torej, veter;
Vedno smo veseli,
Za teboj, že vemo,
Snežec pride beli.

Andr. Rapè.

Iz koč v palačo.

(Povest. — Spisal St. pl. Orlovič.)

V.

Po prstih, brez šuma sta stopila gospa Bergerjeva in nje spremljevalec, dr. Pavel Kreslin, v Magdino spalnico. Vse je bilo tiho, na mizi je gorela privita svetilka z zelenim zastorom, medli zubelj je brenčal enakomerno, po sobi se je širil zelen somrak.

»Malo je zaspala,« oglesi se nekdo ob vzglavju z glasom, ki je bil le nekaka senca glasú, vsak zlog počasi in posebej izgovarjajoč.

»Dober večer, pater Florus,« pozdravi gospa Bergerjeva meniha ob vzglavju, »hvala vam, častiti oče, še vedno tu.« Dr. Kreslin pristopi bližje in pogleda meniha; na prvi hip se mu prikupi častitljivi mož, mož ne velike rasti, suhljatega, a milega obraza, v priprosti meniški obleki. Bral je in molil iz precej debele knjige in se ni menil za drugo nego za ubogo bolnico, ki je bila dušne pomoči tako zelo potrebna in zadnji čas tudi vredna.

»Tu sem privedla gospoda, ki ga je poželela Magda,« nadaljuje gospa, menih dvigne malo glavo in prijazno pogleda odvetnika, glava mu takoj zopet pade in oči se zopet upro v knjigo. Vse umolkne in na postelji se začuje pretrgano ječanje.

»Hudo ji je,« šepne gospa, stopi bližje k postelji in seže v žep po robec, oči so se ji porosile.

»Milostiva, ali ne po zdravnika?« vpraša tiho dr. Kreslin.

»Noben zdravnik ne more tu več pomagati, le Oni tam gori!« Magda odpre počasi oči in zmešano pogleda po sobi, oči zadenejo dr. Kreslina in obstanejo na njem.

»Magdica, poglej, tu je gospod doktor Kreslin, tvoj bratranec. Prej si vedno govorila o njem, a zdaj si čisto pozabila nanj. Pozdravi ga vendar, podaj mu roko!« Magda premakne levo roko in jo malo vzdigne, doktor Kreslin pristopi in jo prime z desnico, Magdine oči so ga še vedno motno motrile.

»Odpustite mi, gospod, ako sem — vas — kdaj — užalila!« izpregovori bolnica s pojemajočim glasom.

»Gospica, ne vznemirjajte se, odpuščeno je davno,« odvrne dr. Kreslin s krepkim glasom, ki je očitvidno blagodetno in poživljajoče uplival na bolničine živce.

»In moj nesrečni oče?« izpregovori bolnica glasnejše čez nekaj časa.

»Gospica, pri nas ne poznamo sovraštva, pozabili smo vse, kar je bilo nekdaj. To naj vas ne vznemirja, gospica bratranka,« vse je govoril odvetnik s tako čutečim in prisrčnim glasom, da je pomirjena zaprla Magda zopet oči. Hipno se je stresla po telesu in bolešno odprla oči, hotela se je vzpeti, a omahnila je takoj mej blazine.

»Moj Bog, duši jo v prsih,« zajavka mati, »prosim, gospod doktor, pomagajte mi, da jo položiva v naslanjač. Tako ji vselej odleže.« Primeta jo

oprezno, na lahno; odvetnik meni, da je prijel za peresce, tako je bila bolnica brez teže; deneta jo v naslanjač, Magdi pade kakor brez moči glava nazaj in roki se ji povesita kakor mrtvi. Menih je ostal ves čas miren in molil iz knjige. V tem hipu zarožlja sablja na hodniku.

»Moj Bog, pa gotovo zopet Major Herman, oh, — saj ste ga poznali Magdinega bratranca, bil je takrat z nami na letovišču. Moj Bog, kaj ga je prineslo in ravno zdaj?« jadikuje gospa. »Lepo vas prosim, gospod doktor, skušajte ga Vi kako odpraviti, ali vsaj zadržavati, saj vidite, kako zelo potrebuje bolnica tihega miru.« Major ne vstopi takoj, sliši se, da se pogovarja zunaj s poslom.

»Oh, ko bi le odšel!« vzdihne gospa nekoliko potolažena. Magda začne zopet ječati, vedno glasneje, telo ji zdaj pa zdaj zatrepeče.

»Pater Florus,« zakliče gospa vsa prestrašena. Pobožni menih odloži knjigo in stopi pred naslanjač k bolnici, opazuje jo z bistrim očesom. Kedar je bil kdo na smrt bolan v kaki boljši rodovini, vselej so prišli prosit patra Flora, da je molil pri bolniku do zadnjega trenutka. Vsi so ga spoštovali radi njegove pobožnosti, radi njegovega finega, nevsiljivega vedenja, z lepimi pomirljivimi besedami je pripravljaj bolnika na zadnji, smrtni boj. Zadnje večere je prihajal redno k Magdi in jo tolažil v trpljenju; tako tolažilno ji je govoril o smrti, da se je čisto sprijaznila ž njo, da je mislila o nji le kot o rešenju iz vsega trpljenja, kot o preselitvi s tega le bolečine rodečega sveta na oni boljši svet, kjer čaka človeka rešitev vsega hudega in popolno blaženstvo. Imel je pa tudi ta blagi učitelj in tešitelj poslušno in hvaležno učenko. Odkar se je bila Magda z Bogom spravila in vsprejela sveto popotnico, bila je vsa drugačna, kar nič več slična nekdanji lahkoživki in razposajenki; mirno je prenašala hude bolečine. Pater je s svojim izkušenim očesom takoj izpoznal, da se bliža nje zadnja ura. Mirno je rekel gospe:

»Prosim, milostiva, blagoslovljene sveče in, ako mogoče, tudi blagoslovljene vode!«

»Prosim, pater Florus, tu je svetilka,« reče gospa vsa zmešana, sname zastor in prinese petrolejevo svetilko.

»Milostiva, biti mora, ako le mogoče, voščena sveča, blagoslovljena v cerkvi o svečnici,« pojasnjuje dr. Kreslin.

»Take nimamo, imamo le navadne sveče za po noči,« opravičuje se gospa.

»Prosim, milostiva, prinesite, kakoršno imate,« prosi pater. Gospa odhiti, takoj za njo prirožlja v spalnico major Herman, vihajoč si obilne brke.

Odvetnik izpozna v njem takoj višjega častnika, ki je prijezdil popoldan na vežbališče in rešil s svojim prihodom ubogega vojaka. Major pozdravi:

»Dober večer, gospôda! — A, — zopet vi tu, prijatelj pater Florus. Dobro, dobro! Čul sem, da je gospici Magdi zopet slabše. — Ah, — saj tu leži revica na naslanjaču. Ali se ne zaveda?«

»Ne, ali vsaj malo, gospod major,« odgovori mirno pater in pristavi tišje: »Gospod major, vaša sestričina — umira!« Major se ne zmeni za zadnje besede, obrne se proti dr. Kreslinu in mu poda roko:

»Oprostite, — major Berger.« Dr. Kreslin mu seže hladno v roko in se predstavi:

»Odvetnik dr. Kreslin.«

»A, Kreslin, Kreslin? Kje sem že čul to ime? Prosim, gospod doktor, pridite na pomoč mojemu spominu, ki se včasih ustavlja, kot star vojaški konj.«

»Imel sem čast,« odgovarja dr. Kreslin, »izvesti nekaj v vaši družbi poletje na Grebenu, ko ste bili še mlad poročnik.«

»Da, da, čisto prav,« pritruje major, »ali še veste, kako smo reševali Magdo iz deročega potoka? Bili ste takrat, gospod doktor, vrl mladenič, a jaz mlado, objestno, nagajivo vojaško žrebe, ne-li?« Nato je prihitela v sobo gospa Bergerjeva s svečo in svečnikom.

»Dober večer, milostiva gospa teta!« Ona se ni zmenila za njegov pozdrav, ampak hitela k patru Floru in mu podala svečo. Magda je nehala ječati, a slabosti niso ponehale. Pater je napravil križ čez svečo in jo podal gospe, sam je vzel knjigo v roke in molil na pol glasno molitve za umirajoče. Gospo je še potolažil:

»Milostiva, ne vemo, kaj pride. Bodimo previdni; upam, da ostanete mirna. Hčerki prihaja rešitev. Gospica se odpravlja k bratu, da bo ž njim uživala večno blaženstvo in prosila za vas in za vašega nesrečnega gospoda soproga!« Zadnje besede so potolažile mater, katera si je neprenehoma otirala oči in vzdihovala: »Oh, Magdica, moja preljuba Magdica.« Pater in ona sta molila sama.

Dr. Kreslin pa je odvedel majorja v drugo sobo, češ, da se imata marsikaj dogovoriti, ker sta bila že toliko časa narazen, v resnici pa le zato, da bi izpolnil željo gospe Bergerjeve. Major je bil nocoj posebno zgovoren, a odvetniku so po glavi blodili dogodki današnjega dne in se mu ni nič kaj ljubilo govoriti. Osobito pa ga je pretreslo tožno stanje Magdino, ker tudi njemu se je zdelo, da ne bo dolgo mej živimi. Zato je bil bolj molčeč in je le poslušal zgovornega majorja; a tudi poslušal ni kaj rad, pa si ni mogel drugače pomagati. Toda dolgo ni trajal ta za blagočutnega odvetnika neprijetni pogovor. Nenadno se zasliši iz spalnice potresljiv klic in jok. Oba hitita gledat.

Gospa Bergerjeva je obupno zajokala, izpustila svečo iz roke in se oklenila Magde v naslanjaču.

»Kaj pomeni to?« vpraša major resno in gre za doktorjem.

»Mrtva je!« pošepče doktor majorju in obledi. Pater izmoli, zatisne Magdi oči in opravi še kratko molitev za njeno dušo. Nato ga potegne major na stran in mu reče:

»Častiti oče, sporočite gospe teti moje sožalje, vidim, da ne morem govoriti nocoj ž njo. — Kdaj bo pogreb?«

»Po jutrajšnjem popoldan, gospod major!« Major poda patru in odvetniku roko in se posloví. Na gospejin jok prihiti v sobo hišina in drugi posli, mrtvo Magdo položé na postelj, pater in doktor primeta gospo vsak za jedno roko in jo odvedeta v sosednjo sobo.

* * *

Drugo jutro je dr. Kreslin baš odposlal naročilo pogrebni družbi in s tem ukrenil vse potrebno za Magdin pogreb, ko je vstopil v pisarnico grof Edling.

»Zdravi, gospod doktor,« pozdravi prijazno grof, »prihajam ravnokar iz sodišča in prinašam zanimive novice. Mislite si, gospod doktor, moj bratranec je priznal, da je umoril on in moj gozdar mojo teto. To sta dva lopova, ne-li, gospod doktor, in jaz sem moral mestu njiju tri leta presedeti v ječi? A na dalje, moj bratranec je izdal tudi vsa zločinstva, katera so se vršila v njegovi družbi, vse so že dali pod ključ, le vašega najnovejšega strica — oprostite, da se tako izrazim, ne mogo najti. Berger, moj plemeniti bratranec in še par drugih, to je bila družba, prav za vešala. Gospod doktor, kako bo z vašimi tisočaki?«

»Kar nekako ves zmeden sem,« odgovarja odvednik, »te dni sem doživel toliko veselega in žalostnega, da ne vem, katero je večje, ali veselje ali žalost. Ako izgubim tisti denar, bodisi, saj vem, kam je prišel.«

»Ne govorite tako, gospod doktor, denar ni izgubljen.«

»Vsekako, gospod grof, Bergerjevi dolgovi znašajo nad polovico več, ko je vredno vse njegovo imetje; ako prodade vse na dražbi, ne pride name nič tistega denarja. A ne govoriva več o tem, pozabiva vse!«

»Prijatelj, ne tako, poslušajte moj svet. Kaj ne, vse bo prodano na dražbi, kakor ste rekli? Ako kupi kdo, kupiti bo moral palačo in tvornico.

»Umevno, to spada vkup.«

»In kdo kupi vse to? Treba bo plačati z gotovim, in malo jih ima toliko gotovine. Veste, kako napravimo? Berger je meni že izza pet let dolžan do sto tisoč goldinarjev, vso stvar prepustim vam v oskrb, pritaknite tej vsoti svojih deset in poženite se za stvar. Prijatelj, kupite vi na dražbi vse Bergerjevo posestvo!«

»Gospod grof, niti v sanjah bi mi ne prišla taka misel v glavo. Kje naj vzamem toliko denarja?«

»Ne bodite preskromni, gospod doktor, nekaj imate sami in, kar bo pa še manjkalo, dodam jaz, in sicer kot brezobrestno posojilo na deset let. Ta čas gospodarite pridno, v desetih letih se vam vse povrne iz dohodkov tovarnice, nekaj vam prinese tudi odvetništvo. Torej le pogum, gospod doktor, jaz sem še vedno vaš veliki dolžnik, hvaležen vam ostanem do smrti. Ali hočete, gospod doktor?«

»Gospod grof, kaj naj rečem, kako se vam naj zahvalim?«

»Nič hvale, gospod doktor, dobro torej, stvar je urejena! — Ako je sploh kdo vstvarjen za tovarničarja, gotovo ste prav vi; najrajši se potegujete za delavce, njih sreča vam je najbolj na srcu. Odslej se vam ne bo treba več tako truditi in se prepirati z oderuškiimi fabrikanti, uredili boste vse sami, kakor bo najboljše za vas in za vaše delavce; a tudi za ostale delavce boste tako delovali uspešnejše, zahajali boste v družbo bogatašev in

tam mirnim potem dosegli več, nego s shodi in pritožbami. — — — —
Le pogum, gospod doktor, Bergerjeva palača in tvornica je vaša! Z Bogom!»

«Udarec na udarec, kako naj to moji živci prenesó?» vzdihnil je doktor Kreslin in vstal nemirno s stola. »Jutri je Magdin pogreb, pred vsem moramo skrbeti za dostojen sprevod!»

Orešarjev neljubi gost.

Orešar, po domače Tonek, ima svojo leseno hišo nekaj streljajev od naše vasi ob obronku hribčka, katerega nazivljemo Breg. Bogastva ne pozna Tonek. Hišica z dvoriščem in z majhnim vrtom, kokošinjak, kamor zapira ponoči kuretino, dvokolesni voziček, na katerem vozi drva iz hoste in moko iz mlina, in pa dve njivici za krompir in koruzo — to je vsa njegova last. Orešar ima ženo in jednega sina, po celi vasi znanega Janezka. Svoj črni kruh si služi s tem, da hodi po vasi drva cepit, in pa s tem, da opravlja imenitni posel in visoko službo vaškega cerkovnika. Orešar je menda rojen za to. Majhna, bolj šibka postava, gibčnost, okretnost in prijaznost ga popolnoma usposabljujejo za cerkovnika. Sploh je služila do zadnjega časa vsa družinica cerkvi. Orešarica je bila prva pevkinja na koru. Kedar se je zaslišal po cerkvi njen doneči in čisti glas, tedaj je zavladala smrtna tišina v božji hiši in vse se je kar zamaknilo v njeno, rekli so, nebeško petje. Sedaj je popustila petje, ej, veste, lica ji ne cvetó več in v laseh se je pokazala že marsikatera srebrna nit, glas se ji je jel tresti, in kaj bi se silila, ko je mladih, svežih in močnih grl obilo! Janezek je pa stregel pri mašah in litanijah.

Tako se je godilo Orešarjevim. Skromno, a mirno in zadovoljno so živeli in vedno jednako, kakor teče enakomerno reka v naročje morju. Le tu in tam je skalila kaka nezgoda njihov mir in tedaj je bilo ropotanja, skakanja, jadikovanja pri hiši, kakor, kedar reka narase, buta in treska ob skalovje, goni bliskoma nedolžne valčke zdaj sem zdaj tja.

Taka nezgoda se je pripetila Orešarju lansko jesen.

Najbolj pretkano, zvito, tatinsko in potuhneno gozdno zver — lisico pač poznate vsi vsaj po pravljičah in basnih, ki ste jih čitali. — Jedna je stanovala do lanske jeseni v gorah ne daleč od Orešarjeve hiše. Po dnevi je ležala domá, v svoji podzemeljski hiši, le ob posebno lepem vremenu se je hodila gret na solnce, kakor imajo navado te vrste živali, po noči, po hladu se je sprehajala okolu vasi in hodila v vas h kokošim. Največkrat se je oglasila pri Toneku, ker je bil njen najbližji sosed. Svoj nočni obisk mu je naznanila s tem, da mu je odnesla po nekaj kokošij in pustila za sabo lep krvav sled.

Ko je Orešarica drugi, tretji dan zopet štela svojo perutnino, manjkalo ji je že treh kokošij in jednega petelinčka . . . Kar solze so ji pritekale na vela lica. In še isti dan je moral korakati Orešar k svojemu petičnemu, a jako dobremu botru Mihcu, da mu je posodil velikega močnega volka.

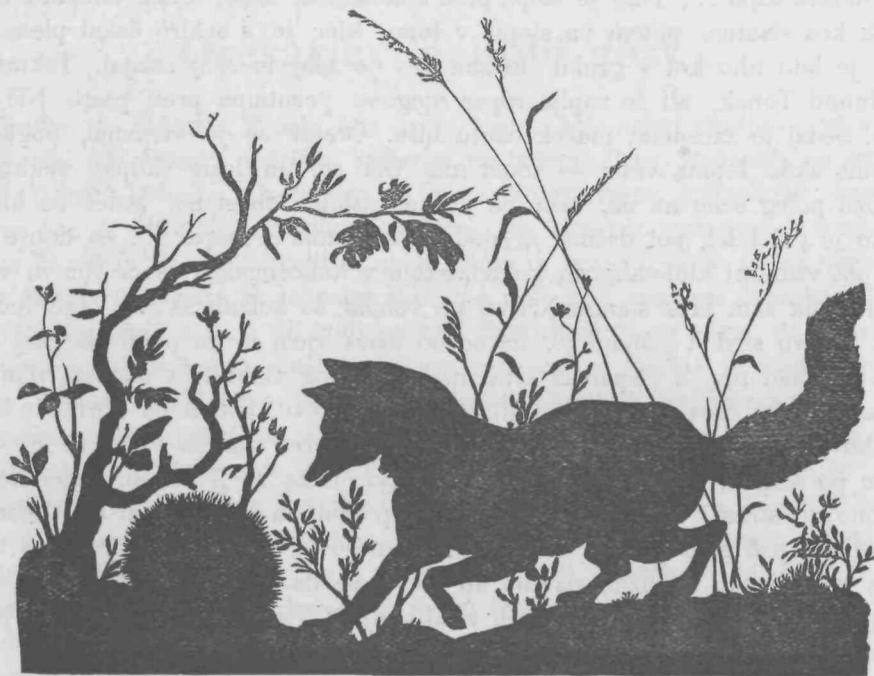
Z veseljem je šel tisti večer Tonek na delo. Pa kaj ne bi! Tako zver vjeti je več nego pajka na steni pobiti. In potem bo vsa vas po koncu, obisipali ga bojo z raznimi darili: z jajci, predivom, piščeti i. dr. . . V zvoniku je odbilo deset, ko je korakal Orešar z volkom iz hiše. Nebo je bilo temno, le tam ob robu obzorja je svitalo nekaj zvezdic, od gozda sem je pa pihljala mrzlikasta sapa . . . Tiho je stopil pred kokošinjak, napel volka, nataknil nanj velik kos slanine, potem pa stopil v lopo, kjer je s sekiro čakal plena. V vasi je bilo tiho kot v grobu, le kak pes je zdaj in zdaj zalajal. Takrat je posluhnil Tonek, ali že caplja ropar njegove perutnine proti pasti. Nič ni bilo. Sedaj je zacepetal maček okolu hiše. Orešar se je vzravnal, pogledal tihoma skozi lopina vrata — zopet nič. Oči so mu lezle vkupaj, sekiro je položil poleg sebe na tla, sam pa se je naslonil ob steno, sedeč na kladi. Tako je pol bdel, pol dremal in slednjič zadremal in zaspal . . . Za dobre pol ure ga vzdrami klofotanje in kokodajsanje v kokošinjaku, skoči ven in vidi, da je volk sam brez slanine, živad pa vendar še kokodajsa . . . Vžge luč in vidi krvavo sled . . . Menil je, da se bo lisica vjela in ga poklicala, naj gre s sekiro nad njo, a sleparska žival ni hotela nog vtakniti v skobec, temveč drezala toliko časa od strani vanj, da se je sprožil, potem pa mirno in brez strahu použila, kar so ji nastavili. Ko lisica namreč zagleda vado, ne hlastne hitro po slanini, ampak obstane pred pastjo, bliža se ji počasi, ogleduje jo skrbno od strani, obrne se jezna preč, potem pa zopet hodi okoli mesa. Včasih jo pač glad prisili, da zagrabi za meso in se vjame, včasih pa tudi prav po tatinsko izmuzne slanino ali meso, ne da bi se poškodovala. Včasih se pa niti ne dotakne nastavljenih rečij, naj si bo še tako gladna, da poje narodna pesem:

Lisica, lisjak
Sta pila tobak,
Tobaka ni blo,
Sta pila vodó.

Drugo jutro je bilo Toneta sram pred ženo in pred celo vasjo. Celo noč je stal na straži, in vpričo njega odnese sleparska zver nekaj perotnine in za priboljšek še slanino na vrh. To je bilo Orešarju hudo pri srcu.

Pa še jedenkrat je poskusil srečo. Šel je h grajskemu lovcu Martinu po svet. Ta ga je nagovarjal, naj prereže nepoboljšljivi zveri nit življenja s pomočjo ježa. Razložil mu je, kaj naj stori, navadil ga za silo streljati in mu posodil puško. Orešar se zadovoljen vrne domov, po noči gre pa zopet na lov — na divjo zver. Njegov Janezek je vjel — kakor navlaš — prejšnji dan ježa, kateri naj sedaj zadá lisici smrt. Tonek nese ježa na pot, po kateri pride njegov gost, in mimo katere žubori potoček, sam se postavi za vogel hiše in čaka. Preteklo je četrt, pol, tričetrt ure — nič. Toneku se grozno zeha in komaj drži oči odprte . . . Tedaj pa se prikaže za jablanjo — ona, lisica. Tiha, skrbno in potuhneno stopica na gostijo, tu pa naleti

na ježa. Nekaj časa ga gleda, dotakne se ga z gobcem in se hudo vjezi. Prime ga s prednjima nogama in ga vali k potočku. Ko v svoji jezi ne gleda in ne posluša nič — tedaj pa počí strel in nočna tatica se zvrne. Še jedenkrat vstane, odgrizne si nogo, katero ji je Orešar obstrelil, in katera jo je potem s svojim bingljanjem ovirala pri hoji, tedaj pa jo zadene še jeden strel naravnost v glavo. Roparska zver omahne in se stegne Pretkanost je bila to noč lisici v pogubo. Ježu na suhem ni mogla do živega, zvaliti ga je hotela v potok, kjer bi se razvil iz klopčiča, in tedaj bi ga zgrabila. Pa Orešar ji je srečno preprečil njeno nakano

Komaj se je drugo jutro zdanilo, vzbudil je Janezka, da sta pripravila voziček, na katerega sta položila dobljeni plen, in ločnat jerbašček, kamor bosta spravljala darila. Janezek je tekkel po sosedovega Poldeta, potem so pa odrinili po vasi, ko je počil mej gospodinje glas, da je Tonek pobil lisico, ki jim je pokradla toliko perotnine, pripravile so mu jajec, prediva, klobas, slanine in tudi denarja. Orešar je vozil lisico od hiše do hiše, obdajala ga je velikanska kopica otrok, ki so skakali okolu vozička, vlekli ubito roparsko a lepo zver za rep, uhlje, noge, topli jo s palicami, gospodinje so pa polagale Toneku darila v jerbas, tako, da je moral dvakrat izprazniti svojo posodo . . . Orešarica se je sladko nasmejala, ko se je vrnil mož z lisico in darili domov. In tisti dan so imeli Orešar, Orešarica, Janezek in sosedov Polde dobro gostijo.

Kačimir Stojdrag.

Božje cvetke povsod cvetó.

(Konec.)

III.

Popoludne istega dne pride Marijca v župnišče. Na obrazu se ji bere, da se nekoliko boji, kaj in kako bo z njo, da je precej radovedna pa tudi malo svojeglavna. Veronauka zna toliko kot nič; a malo brati in pisati zna.

Župnik si je hotel najprej pridobiti zaupanje tega plahega ptička, kar se mu je tudi popolnoma posrečilo. Koj prvo uro Marijca vse natanko pové, koliko ima punic in drugih igrač. Pravila je, kako huda je včasi gospa, kako strogo jo je kaznovala nekdej. Tudi je gosp. župniku zaupala, da jo je zadnjič neki deček v lužo pahnil in da se bo nad njim maščevala tako, da mu kaj takega ne bo prišlo več na um. Zaman si gosp. župnik prizadeva, da bi njegova učenka umela zapoved, ki veli ljubiti sovražnike. »Joj! to bi bilo pa vendar čudno,« pravi žarečih lic, »da bi ne smela takemu paglavcu pregnati hudomušnih burk. Da bi bil le tu!« vsklikne in dvigne pest. Ko jo pa gosp. župnik resno in žalostno pogleda, prime ga za roko, ter mu obljubi, da se ne bo maščevala.

Drugi dan pride župnik malo pozneje kot o določeni uri. Marijce ni nikjer; zato misli, da se je tudi ona zakasnila. A hipoma ga nekdo pokliče z imenom. Hiti k odprtemu oknu, in išče po malem cvetličnem vrtu pred župniščem; Marijce ni nikjer. Pa spet ga pokliče nekdo in zdaj z višine. Pogleda na staro drevo ob hiši, in glej! na najvišji veji sedi Marijca ter gleda veselega obraza na svojega dobrotnika. Župnik se silno prestraši videč deklico v toliki nevarnosti, a ne upa se je karati, da se ne ustraši. Kakor ververica se spušča deklica od veje do veje, in je urno zopet na tleh.

Župnik jo svari, kažoč veliko nevarnost, v kateri je bila, a deklica odvrne: »Kaj bo to! na vrveh so pač večje nevarnosti.«

Pouk se je nadaljeval dan na dan. Staremu župniku se je izvedljiva učenka jako smilila; pa tudi ona je rada prihajala k pouku.

Gospod župnik izvestno ni še imel tako pazljive polušalke. Kakor bi mu bila brala besede že na ustnih. Kolika radost ji sije z očij, ko ji župnik pripoveduje biblične povesti starega in novega zakona! Kako jo zanima egiptovski Jožef, mladi Samvel! Samson ji je neizmerno všeč, nekaj radi tega, ker se tudi njenemu oskrbniku pravi tako, nekaj pa zato, ker je pobil toliko Filiščanov. Davida je imela rada, ker je plesal pred skrinjo zaveze, in prav resno je prašala gosp. župnika, niso li po vrveh plesali že v stari zavezi. Da so se Izraelci pregrešili s plesom okrog zlatega teleta, dolgo ni mogla verjeti. Ko ji je gosp. župnik govoril o življenju in trpljenju našega Gospoda Jezusa Kristusa, solzilo se je njeno oko.

Marijca je postajala vedno bolj mirna in tiha. Lepo se je vedla doma in na poti in nje oskrbniki so bili popolnoma zadovoljni z njo. Karkoli je

slutila, da bi bilo župniku všeč, storila je vse. Do solz je bil večkrat ganjen častiti duhovnik, videč, kako se dekletce trudi, da se odvadi svojih slabosti.

Samo jedenkrat še jo je moral karati. Blizo župnišča je bila tudi šola, v katero jo pošlje drugi mesec svojega pouka, da tudi nekoliko ponavlja šolske predmete. Prav dobro je izhajala z otroci. Nekoč pa jo silijo dečki, naj jim pokaže svojo umetnost. Dolgo se je branila, naposled pa jo premagajo razpete vrvi pa očitane razposajenih dečkov. A ko se je imela igrati pričet, prikazal se je nemudoma gospod župnik ter je razkropil mlado družbico.

Za pouk odločeni čas je potekel. Gospod župnik ga je pridno porabil; seme je usejano. Pripravil je deklico za spoved in sv. obhajilo. Dan prvega svetega obhajila je določen.

Na predvečer pride Samson k župniku ter mu razodene, da je sklenil s svojo družbo obiskati severno Evropo.

Pozno v jeseni je že bilo, a prav prijeten dan in ravno nedelja. Prijazna cerkvena je bila praznično okinčana. Kar je še cvetja imela pozna jesen, dičilo je ta dan Gospodovo svetišče. Cerkev je bila napolnjena do zadnjega kota. Samson je ponižno slonel na cerkvenih vratih.

Presrčni govor gosp. župnika je do solz ganil vse poslušalce. Razlagal je besede: »Božje cvetke cvetó povsod.« Živo je kazal, kako ima Bog svoje svetnike po vseh krajih, v vseh stanovih, v cerkveni službi pri oltarju, v samostanih, v puščavi, na prestolu; svetnike v dragoceni obleki, svetnike v siromašni halji: milost božja pa volja človeška premore vse. Sklene s pomenljivimi besedami: »Ohrani, kar imaš, in nikdo ti ne odvzame tvoje krone.«

Sveti trenutek se je približal. Med dvema belo oblečenima deklicama, ki imate gorečo svečo v roki, kleči Marijca, tudi v beli obleki. Nje obraz je bled, oči se ji žaré kot v nebeški radosti, ustni se gibljeta v molitvi.

Blaženi, najsrečnejši trenutek človeškega življenja! Da bi se mi še jedenkrat povrnil s svojo pobožnostjo in vnemo.

Kar je deklica v iskreni molitvi Gospodu obljubila: zvestobo, večno zvestobo, to je tudi izpolnila.

Služba božja je minila. Voditelj Samson je ves ginjen zapustil božji hram. Popoldne se je dolgo razgovarjal z gosp. župnikom. Dobri duhovnik se je resno bal za prihodnost male Marijce. Prosil je Samsona, naj mu prepusti deklico, da hode on skrbel za-njo.

A Samson je pokazal, da mu je le za dobiček. »Deklica je moji skrbi izročena; kar sem nje materi obljubil, spolnil sem tudi, a več ni treba,« tako se je izgovarjal.

Župnik je žalosten umolknil.

Ura tužne ločitve je odbila.

Milo jokajoč sloni deklica na vozu, ki jo pelje v daljni svet, ki je obdan s tolikimi nevarnostmi.

— — — — —

Šest dolgih let je poteklo. Jesenski semenj je prišel in ž njim njegova neločljiva tovariša: dež in vihar. A kljub slabemu vremenu hité okoličani v mesto K. na semenj.

Stari gosp. župnik sedi pri peči neko knjigo beroč. Pozna starost se mu dokaj pozna. Lasje so mu snežnobeli, noge počasne, oči slabe. A duh njegov je še vedno čil in jasen. Semenj mu je živo vzbudil spomin na njegovo nekdanjo učenko Marijco. »Oj, da bi se ta duša ne izgubila!« vzdihuje starček v odprto knjigo.

Ali ne trka nekdo? Vrata se odpró, 18letna deklica se bliža duhovniku z živahno radostjo ter mu poljubi tresočo se roko.

»Bog te sprejmi, nisi-li Marijca?« prašal je župnik.

»Da, Marijca, ona mala neporedna deklica, samo malo večja, šest let starejša in umnejša,« odgovorila je z detinskim veseljem.

»Hvala Bogu za ta dan!« vskliknil je župnik na to.

Koliko je imela deklica povedati! Celo vrsto veselih dogodkov je opisala. A tudi žalostnih ni bilo manj. Najbolj tužno za dobro deklico je bilo to, da se je ponesrečil nje oskrbnik Samson, da more sedaj le ob brglji hoditi. Med tem, ko je celil svojo zlomljeno nogo, odnesla sta mu dva nezvesta služabnika vse prihranjene novce.

Obljubila je svojemu sedaj tako nesrečnemu dobrotniku, prislužiti mu toliko, da bo mogel pošteno in brez skrbi živeti. »Hvala Bogu!« pravi, »poseben blagoslov je bil z nami, samo tukaj bom še igrala, potem sem zadostila svoji obljubi in si izvolim koristnejši posel.«

Zadovoljno je župnik poslušal. »Ostala je dobra, nje srce je še vedno čisto, Bog te blagoslovi!« dejal je sam pri sebi.

Bilo je na večer istega dne. Silna burja je pometala ceste. Kar potrka župniku na okno in neznani glas mu burno velí: »Hitite, gospod župnik, v G—vo gostilno pri Samsonovi družbi se je nekdo ponesrečil; a pridite naglo.«

Tužna slutnja se polasti župnika. Hitel je, kolikor je mogel v imenovano gostilno. Nemirno mu je bilo srce, ko je šel po stopnicah.

Zgoraj ga sprejme beden in žalujoč mož.

»Oj, gosp. župnik, oj, gosp. župnik, tako svidenje!« ječi Samson, glas se mu trese, vroče solze mu lijó po licu.

»I, kaj se je pa zgodilo? Marijca se vendar ni ponesrečila, —« počasi beseduje duhovnik.

»Oh! padla je, ravno tisti dan, kot pred šestnajstimi leti nje oče.«

Župnik vstopi. Marijca leži kakor mrtva. Oči so zaprte, z obraza je izginila življenja sled. Ko je čula duhovnikov glas, zasvetel ji je žarek veselja na upadlih licih.

»Nebo me kliče; zadovoljna grem,« pravi s tresočim, umirajočim glasom. »Kakor moj oče, še-le danes sem izvedela njegovo usodo; vihar, — neprevidnost, — trda cesta« Onemogla nasloni glavo in molči.

»Hrbtenica ji je zlomljena«, pristavi zdravnik; »dolgo ne bo, mlada bo končala svoj tek.«

Duhovnik je opravil svoj posel, podelil je umirajoči sv. popotnico in sv. poslednje olje. Še jedenkrat je poživila notranja radost obličje bolnici, ki je s tresočim glasom obema starčkoma šepetala: »Hvala Vama!«

Samson se je bridko jokal.

Duhovnik pa je molil: »Loči se, krščanska duša!« Kmalu potem se je preselila v večno domovje.

Prvi sneg je pal v odprto gomilo in na krsto mlade plesalke. Na lesenem križu pa se bere: »Božje cvetke povsod cvetó.«

—va.

Zakasnela cvetka.

Oj, cvetka mala, drobna,
Oj, nežna cvetka, ti!
Kako, da zdaj pod jesen
Iz zemlje vzknila si?

Po dolih in bregovih
Že davno sestre vse
Odcvele so zaspale,
Le ti samevaš še.

Vetrovi, sape mrzle
Brijó ostro, močno —
Ah, cvetka, drobna cvetka
Ti piši tebe stró.

Zakaj, zakaj pod jesen
Iz zemlje vzknila si?
Oj, cvetka mala, drobna,
Oj, nežna cvetka, ti!

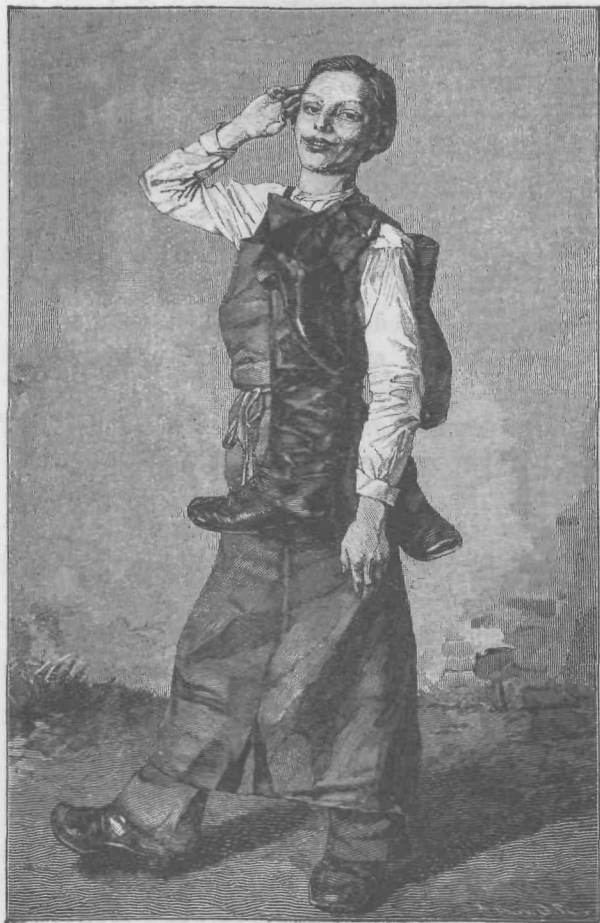
Božidar Hojnikov.

Čevljarjev učenec.

Kako tu zunaj je svetlo,
Kako nad mano solnce sije,
Kako pod njim lahko se diha!
Ljudje hité po ulici
Oblečeni lepo, umiti,
Smehljajo se in govorijo
Mehko, prijazno, kakor da
Najeli so se baš pečenke.
Vsem vidi se, da dobro se
Godi jim, in da so vsi srečni.
Le mi v podzemski čumnati,
Tam v tisti kleti, črni jami,
Le mi smo zapuščeni kot
Jetniki, niti solnce k nam ne
Posije skozi zakajeno
In tisto prašno okence.
A kaj? Sedaj sem prost in srečen,
Po ulici kot ptiček žvižgam,
Da me le mojster je poslal
Po mestu. Uh, nevihta danes
Se name zopet je ulila!

Na stolcu je trinožnem mojster
Sedel in dogotavljal čevlje,
A jaz sem zibal bolno dete
Pa pel in žvižgal, kar sem mogel,
Da malo revče potolažim,
A drlo se je vedno hujše.
Kot ris me izpod zaprašenih
Naočnikov je mojster gledal,
Da plašno sem se v stran odmikal.
Tam v kotu, kjer po steni voda
Curlja kot iz studenca, hromi
Se mojstrov sinček je igral
In stregel vodo, delal malin,
Veselo vzkliknil je očetu:
»O ata, glejte, glejte, že vrté se
Kolesca, le pšenice še
Mi dajte, da nameljem moke,
In mama spečejo naj kruha!«
Molčé je mojster vbadal dalje
Še bolj srdito gledal name.

Oglasi se še hčerka mala,
Ki stala je pod okencem
In gledala, kako je pajek
Razpenjal mreže in lovil
Brenčече muhe za kosilo,
„Poglejte, oče, pajka tukaj,
Kakó je srečen, ker ni lačen
Oh, jaz pa sem tako že lačna.“
Čevljar je tudi zdaj še molčal.
Otrok pa v zibki še glasneje
Zajoče in neznansko vpije.
Očeta bôl in jeza zmaga
In name zareži: „Kaj delaš,
Ti ščene potepeno? Ziblji!“
Iz čevlja vzame brž kopito
In vrže vame je srdito,
Kopito v zibelko odskoči
In pade detetu na glavo.
Kot besen plane kvišku mojster,
Zavpije in v lasé mi seže.
Iz kuhinje njegova žena
Priteče, ko ropot zasliši:
„Le daj ga, paglavca, imela
V predalu tri sem suhe skorje,
Pa ni jih več, da jih ukuham
Bolehnemu otroku v zibki.
In kdo jih je ukradel? On!“
„Ná, nesi v mesto čevlje, teci!“
Nad mano mojster zarohni,
Z nogó me brčne skozi vrata,
In jaz ves blažen se oddahnem.

St. pl. Orlovič.

Bučani.

(Šaljivka. — L. Črnej.)

Bučani so bili zviti ljudje, pa svojeglavni so tudi bili: njih svojeglavnost je slovela v deveto vas.

V podgorske Buče je držala le jedna cesta, ob kateri je šumljal bister potok; na drugi strani je bila skalnata stena.

Nekoč se prigodi, da se odlomi kos skale in pade na cesto. Prižvižga si Burjač, trešči z nogo ob kamen in se zvali v prah.

Vstane počasi, ogleda si skalo in brišoč si lice z rokayom mrmra: »Ko bi le vedel, kdo je to semkaj zvalil, jaz bi mu že dal!« V krepčilo svojim besedam skrči pest, zagrozi se v zrak in odide, ne da bi videl soseda Krivca, ki se pelje s svojim kljusetom iz mesta. — Ko pride Krivec do kamena, zmaje z glavó in misli: »Ta ničvrednež mi ga je na pot nastavil.« »Pa tu prek še stopi moj konj«, reče polglasno in udari po živinčetu.

In res, konj stopi prek, a kolo se zdrsne in — Krivec kobaca izpod voza. Zgodilo se mu ni nič — le kolo je zlomljeno. Krivec izpreže konja in ga žene domov, glasno se roteč, da bo tožil Burjača.

Med tem časom pripeljejo Gonjačevi velik voz sena. Zagledavši voz na cesti, veli gospodar hlapcu: »Od sebe (na desno) poženi!« Misli je menda, da bo šlo mimo, in šlo je — v potok. To je bilo kričanje! Privreli so Bučani skupaj in prišlo bi bilo menda do pretepa, da ni nastopajoča voda razgnala možakov.

Izpregli so komaj živino. »Voz je Krivčev,« reče nekdo in vsi kričé: »Nakurimo ga, nakurimo ga!«

Komaj se je izgovoril Krivec in dopovedal svojim sovaščanom, da ni on kriv, ampak Burjač, ki je zvalil kamen na cesto. Natanko je popisal, kako ga je videl pri kamenu, ko se je pripognil in njemu grozil. Na nesrečo pride ravno Burjač mimo. Ta nima časa za izgovarjanje: trde pesti mu padajo po hrbtu, po glavi, povsod, dokler se siromak ne izmuzne in ne pokáže podplatov.

Pričele so se vsled tožbe hude preiskave. Od sodnije je prišla komisija »na lice mesta,« to se pravi tja, kjer se je vse zgodilo.

Ko so gospodje vse preiskali, pogledali so se in smeh jim je silil v sicer resne obraze. Visoki bradač pa je začel resnobno: »Bučani, vi ste pametni možaki, z vami se lahko govori! Kos skale se je sam odtrgal od peči in se zvalil na cesto; torej ni nikdo kriv nezgod, ki so se tukaj pripetile.«

Prikimovali so Bučani in vsak je hotel povedati, da je videl tam in tam, kako se kamen sam od kamena loči. Župan pa je glasno zaklical: »Tiho! Prosim gospode v imenu vseh vaščanov naših slavnih Buč, da nam povedó, kje si naj zdaj napravimo novo cesto.« Spet so se pogledali gospodje in jeden je rekel: »Odpravite najprej seno iz potoka, potem ta vozič in kamen s ceste, katero nekoliko posipljite, pa je!«

»Tako je, tako!« zaklicali so zopet vsi. Plačali so komisijo in se lotili dela. — Ko so vse zgotovili, reče nekdo: »Ti gospodje so pa res učeni!«

»Čemu se pa uče tako dolgo!« zagodrnja župan.

»Pa dragi so, dragi,« pristavi tretji.

Burjač z razbitim nosom pa vzdihne: »Ko bi bil vedel, kaj se bo vse zgodilo, pa bi bil res raje tisti kamen s pota zvalil, toda — jaz ga nisem na cesto spravil!«

Rožica.

Je si bilo solnce zlato,
Da zgrešilo si nebo,
Nisi zemlje obsijalo,
Me pustilo tak samo?

Kje, oj kje, si se mudilo,
Ne me prej pozdravilo?
Biserov iz hladne rose
Nisi mi napravilo?

Hladna rosa se v ledeno
Slano spremenila je,
A ta slana, solnce zlato,
Ah, me umorila je . . .

Lucijan.

Listje in cvetje.

V spomin Valentini Trevnovi v Idriji.

Zasut je grob.
V njem truplo mlado zdaj počiva,
A duh v nebesih svetih biva.
Zasut je grob.
Pokriva prst ga in kamenje,
Na njem pa mlado še zelenje
Pričuje, da je bil zasut
Nedavno, in da ni še čut
Prebridke žalosti potihnil
Odslej, ko smrtni angelj vpihnili
Je lučko mladega življenja,
In dèkle rešil je trpljenja.
Življenje vse od prvih dni
Udano Bogu je zročila;
Marijo srčno je ljubila
Vsa svoja leta, dokler ni
Je božja Mati k sebi vzela
V nebeško slavo, kjer vesela
Za čednostij, zaslug obilo,
Uživa z angelji plačilo.

Zasut je grob.
Zdaj ni te več, preljubo dete;
V nebesih si, kjer ti odvzete
Vse muke so, kjer žvišavaš sladost,
Vesetje in nebeško rádost.
Ozri nazaj se, kjer zdaj oče
Po tebi, ljubljena, se joče,
Kjer mama zlata tožno plaka
In solze za teboj pretaka,
Kjer sestram, bratcu se grenké
Po tebi utrinjajo solzé;
Izprósi ljubega Očeta,
Da vzame vse v nebesa sveta.
Poglej „Marijine hčeri“,
Kako ta družba se solzí!
Saj srčno so te vse ljubile,
A žal, vrstnico te zgubile.
Za vse Marijo ino Sina
Zdaj prosi — ljuba Valentina!

Iljski.)*

Nekaj cvetličja iz pesništva.

(Nabira in razkazuje St. pl. Orlovič.)

II. Liki.

Podoba ali lik (lat. figura, grš. shema) je posebna oblika govora, nenavadna stava besedij in mislij, katera izraz ojači in poživí; razvila se je iz navdušenega in strastnega govora.

Najnavadnejši liki so:

1. Vzklik (eksklamacija), ki krepko izrazi čut žalosti ali veselja, sovraštva ali ljubezni itd.

2. Nagovor (apostrofa), ki se obrača na nenavzoče osebe ali celo na nežive, a posebeljene stvari. V navadnem pomenu besede dobimo nagovor, kadarkoli koga nagovorimo, tak nagovor je tudi molitev. N. pr.:

Drevó rastoče v vinskem bregu,
Lepó zeleno v belem snegu,
Oj drago oljkovo drevo,
Pozdravljam te srčno, srčno!

(Gregorčič.)*

3. Govorniško (retorično) vprašanje. Ta lik opozori s tem, da se poniža iz višine občega govora neposredno v dotiko s poslušalcem ali bralcem, ne izreče misli naravnost, ampak v obliki trdilnega ali nikalnega vprašanja, čegar jasni odgovor je navadno zamlčan.

Kaj danes hrumi razburjena vas?
Kaj otlo, mrtvaško boben ropoče?

(Gregorčič.)

4. Inverzija, prestavljanje besedij v stavku iz navadne skladnje.

Íz moje se minulosti globine
Pogostoma dvigujejo prikazni.

(J. Cimperman.)

Sém spada:

a) *Histeron-proteron*, oblika govora, kjer stoji na prvem mestu, kar bi moralo stati na drugem.

Dajte, umrimo in v sredo sovragov se ljutih
vrzimo.

(Vergilij.)

*) Srčna hvala, da ste postavili ta nežni spomenik preblagi pokojnici, o kateri pravite, da je zelo čislala in rada čitala »Vrtec« in »Angeljčka«.

Ured.

b) Hipalaga zamenjuje dele v stavku, posebno rada priklopi pridevnik samostalniku, s katerim se ne vjema. N. pr.:

To solnce kot pokopna sveča
Nad mrtvo stvarnico visi,
Pač slika solnca je bliščeča,
A živo solnce to več ni!

Namestu: Pač slika solnca je bliščečega.

5. Ponavljanje. Ponovijo se ali posamezne besede ali cele misli in stavki.

Besede ponavljajo ti-le liki:

a) Anafora, t. j. ponovitev iste besede, — ali več besedij, — začetkom stavka ali vrstice.

Teško se loči človek od mladosti,
Teško se loči od nadej,
Teško se loči od prostosti.
Od tebe jaz se še težej.

(Gregorčič.)

Ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta.

(Prešern.)

b) Epitafija ponavlja v sredi stavka ali vrstice.

Kako je poln pšenični klas,
Pod srp že sili, sili v pas.

(Gregorčič.)

Grob zeva globok, globok in širok.

(Gregorčič.)

c) Epifora ponavlja na koncu.

On trdno spi, nevzdradno spi.

(Gregorčič.)

Ne zabrnite nikdar, nikdar!

(Gregorčič.)

d) Mnogoveznica (polisindeton) ponovi isti veznik, navadno »in« večkrat zapored.

Nad tabo jasen bo oblok,
Krog tebe pa svinčena toča.
In dež krvav in solz potok,
In blisk in grom, — oh, bitva vroča!

(Gregorčič.)

Misli in stavke ponavlja:

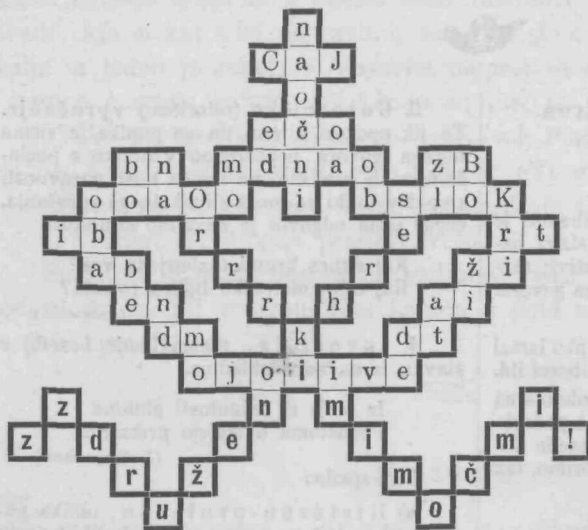
a) Paralelizem, t. j. lik, ki izraža iste ali podobne misli zaporedoma vedno v drugi obliki; posebno lepe paralelizme imamo v psalmih.

b) Refrén je ponovitev celih vrstic v začetku, sredi, na koncu kitice, nahajamo ga posebno v družabnih, često tudi v cerkvenih pesnih, kjer ga poje zbor. V narodnih pesnih služi navadno v to, da se ne izgubi vodilna misel. Ubran (stimmungsvoll) refrén imamo v Gregorčičevi elegiji »Pozabljenim«: Vseh mrtvih dan!

(Konec prih.)

Rešitev naloge v 10. listu:

Z združenimi močmi!

Nežka Praprotnik, Micika Klančnik, Marička Vovšek, Micika Pikl. učence III. razreda v Braslovčah.

Samo uganko: Lenart Fridolin, prvošolec; Leonora, Hedviga, Milica, Justina in Mimica v Sv. Križu pri Kostanjevici; Janko Pipan, učenec II. razr. v Črnem Vrhu pri Idriji; Micika Koller v Adlešičah.

Odgonetka zastavice v 10. listu:

Palica.

Oboje so prav rešili: Ivanko in Slavko Fatur, učen. na Rakeku; Jul. Novak, učenka v Senožčah; Roza Pirkovič, učit. v Polhovem gradu; Gomilšek Vlad., učenec IV. razr. na vladnici in Gomilšek Antonija, učenka VIII. razr. na Vrtači v Ljubljani; Kragl Viktor, dijak v Trzinu; J. Hubad, drugošolec, Čencič Zmagoslav, tretješolec v Kranju; Zorka Ličan, učenka II. razreda v Ilir. Bistrici; Bož. Romih, učen. v Krškem; Franjo Zorko, Matej Dolenc, četrtošolca v Ljubljani; Josip Troha, učit. v Zavrčah pri Ptuj; Fr. Kuralt, Adal. in Konr. Pučnik, drugošolca v Kranju; Leop. Dolinar, Andr. Jenko, Miha Šifrar, dijaki v Kranju; Julijana Abram v Senožčah; Milka in Tinica Osana, učenki pri sv. Duhu nad Krškem; Alojzij in Janko Rajh, dijaka v Mariboru; Adolf Salberger, drugošolec v Kranju; Tonček Šlamberger v Ljutomeru; Francika in Stefička Vabič v Zalcu; Mimi Rantova, poš. uprav. na Dobrovi; Anka Ostere in Ivanka Razlag, deklici pri sv. Križu blizu Ljutomera; Mir. Punčuh, učenec v Spod. Idriji.

Samo naloge: Václav Kotar v Bergenji; Dragica Gartner in Micika Klemenec, učenki III. razr. v Planini; Zožka Modrijan, učiteljica v Črnem Vrhu pri Idriji; Matej in Ana Šuhač, učenca v Celju; Liza Čulk, učenka v Spod. Idriji.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik Ant. Kržiš. — Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.